

JANUARIO - APRILO 1984 N° 273

ISSN 0048 3489

Ca dokumento esas enretigata da Ronald Bijtenhoorn ☐
www.bijtenhoorn.nl

PROGRESO

Progreso fondesis da Profesoro Louis Couturat.
Collège de France, en 1908. Ol konsakresas a la
propago, a la libera diskuto ed a la konstanta
perfektigo di la Lingua Internaciona. Progreso
editesas kom la oficala organo di la

UNIONO POR LA LINGUA INTERNACIONA
IDO

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA

MEMBRO - KONTRIBUTI

Sro Franz Regnier agas kom Administranto Financala dil Uniono e responsas la recevo e kontado di abon-pagi.

Membro-kontributo yarala, od abono a Progreso sen membreso dil Uniono, esas: 20 suisa franki*, o **prefereble 500 belga franki**, pagenda a Landal Reprezententero o direkte a: Uniono por la Linguo Internaciona Ido, 12, rue du Cherbois - 6001 Marcinelle, Belgia.

Abonpago povas esar pagata aden la konto dil Uniono: C.G.E.R. (Caisse Générale d'Epargne et de Retraite) Konto-numero 001-1329220-08 en 6001 Marcinelle, Belgia.

LANDAL REPRESENTERER

- Andora:** Robert Castello, Ido-Konsul-Servo, carrer Alzinaret 2, 1°, 2^a, *Andorra-la-Vella* (Pyr.)
- Anglia:** Tom Lang (redaktero di *Ido-Vivo* e kasero ILSGB), 2 Benham Way, Staincross, *Barnsley*, South Yorkshire, S75 5QA
Niklas ApGlyn, 135 Keppoch Street, *Caerdydd/Cardiff*. Sir De Morgannwg, Wals CF; 3JU (libri)
- Belgia:** Jacques Bol, 80 chaussée des Gaulois, 1300 Wavre, Check-Nr. 000-0748184-23
- Francia:** Roger Moureaux, prof., F 01100 *Oyonnax*, postcheck-konto 32683-N Dijon
- GDR:** Fritz Borgwald, Ludigstr. 16, 437 Köthen
- Germania:** Alfred Neussner, Rönnebergstraße 15, *1 Berlin 41*
- Hispana:** José Garcia c/o Ingeniero Joaquin Benlloch 71-13a, *Valencia 26*
- Japonia:** Sato Kozi, Yanagidani-machi 14-27, *Nagasaki-Shi*, 852
- Nederlando:** W.J. Visser, Jukwerderweg 17, 9901 GL. *Appingedam NL*
- Oceania:** Larch T. Brade, Solomon's Pool, *Kurrajong, NSW 2758*, Australia
- Sri Lanka:** Ronald C. Peries, 4, Sri Vijaya Road. *Colombo 6*, Sri Lanka
- Suedia:** Axel Rylander, Olshammarsgatan 58, S - 124 48 *Bandhagen*
Kerstin Akerlund, Klippgatan, 1 S - 951 54 *Luleå*
- Suisia:** Cl. Kreis Schneeberger, 57, avenue de Champel, *1206 Genève* (Suisia)
- USA:** Richard Earnhart, 405 Fry, Denton TX, 76201 USA
- USSR:** Boris Marechek, Per Jukovskogo 20, USSR CCCP 72011 *Frunze 11*

**Notez:* Pro la fluktuado dil Kurso en diversa landi, ni invitas abonanti pagar od 20 suisa franki o 500 belga franki o la equivalento segun la tatempa diala kurso.

La Oficiala Sideyo dil Uniono esas LEEK, Anglia.

La Sekretario administranta esas: David Weston, 24 Nunn Street, LEEK, Staffs. Anglia, ST13 8EA.

PROGRESO n° 273 - Januario - Aprilo 1985

Kontenajo: Pri la penso di Couturat (A. Juste) - Del vivo di Van Gogh (Marcelle Bol) - Voyajanta radiki (J. Zonderland) - Linguo e skribo en Japonia - Enigmati solvita - Sajeso dil almanaki (R. Akwiya) - Qua linguon vu uzas? - Devota mediko - Ritrovo pos 25 yari (P. Meylan).

2 82911 979197

PRI LA PENSO DI COUTURAT

«Quon pensis Louis Couturat? E quon il pensus nun? Quale nun il guidis l'Idistaro?»

Yen grava questioni, pri qui ni ofte povas meditar.

Certe ne pro irga kulto por la personi (to quo esas ofte nur signo di psikal febleso) ma pro ke ni sempre plu klare koncias la perena valoro di lua labori.

Ni savas lo : nur pro la longa prepari da Couturat dum kin o sis yari Louis de Beaufront povis prizentar sua projeto. Same Ido povis kreskar a divenar ne nur teorial studiuro ma praktika linguo pro la kontinua labori da Couturat til agosto 1914. Dum ta sepyara periodo il vere fondis Idolinguo.

Per explorar la revuo Progreso di ta yari, quan il direktis e grandaparte redaktis, on konstatas la multeso di lua idei.

Ma nur pri la «renversebleso», sua geniala trovo, il povis explikar sistemale sua penso.

Pri multa cetera temi lo esis ne posibla. Il mortis sen parfinir sua tasko: mankas vasta sintezo di lua tota linguistikal doktrino.

E pro ta manko ni mustas paciente serchar por diskovar l'idei da Couturat, tasko necesa por l'Idistaro, ma desfacila pro plura motivi.

1. unesme l'opinioni da Louis Couturat esis ne fixe determinita: il havis nul prejudiki, ma kom racionoza homo serchis sencese studiar plu profunde omna problemo. Il ofte adoptis nova idei e sucesis insertar oli en koherent ensemblo.

Kelk adversi reprochis meschine, pro ke il chanjis sua penso. Kontre lo to esas provo di lua intelektala honesteso.

Kun vera pasiono il serchis vereso, e lo esis signo di lua karaktero.

André Lalande, qua redaktis longa studiuro pri Louis Couturat, revelis, ke dum yaro 1913 l'amiki di Couturat ofris a lu medalio reprezentanta la vereso.

Meritita homajo.

Cetere il ipsa skribabis en yaro 1905 en prefaco di *«Les principes des mathématiques»* *«Comme de juste nous manifestons la même indépendance à l'égard de nos opinions anciennes; nous renions désormais quelques-unes des thèses que nous avions soutenues dans notre ouvrage sur l'infini mathématique»* to esas: *«segunracione ni expresas sama nedependeso pri nia opinioni anciena; ni renegas de nun kelka ek la tezi, quin ni defensabis en nia verko pri l'infinito matematika»*.

To esas nobla mental atitudo, to meritas admiro, ma konseque on devas tre nuancoze prizentar evolucioninta doktrino.

2. duesme, kande Couturat kompozis verki pri filozofio, pri matematiko e pri cetera temi, il povis agar lo tote quiete per elaborar metodale sua pensi.

Ma pri l'interlinguistikal problemi il mustis agar segun kazi e cirkonstanci.

Ofte ya l'okazoni esis kritiki, polemiki, fantazial argumenti da diversa polemikemi, ofte sen irga ciencal valoro, ma tamen bezonant apta refuti.

Pri ta motivi Couturat developis aparte e tempope plura parti di sua sistemo.

3. tandem en sua cetera verki Couturat esis sur pure ciencal tereno, pure teoriala serchi.

Interlinguistiko kontre lo mustas explorar lo praktikala. Couturat devis do distingar lo dezirenda e lo realigebla. Pri plura temi on konstatas, ke il admisis, ke on devas egardar l'oportuneso. Tale esas ofte difero de l'ideala solvuro a la praktikal posiblaajo.

Or lo propra dil l'oportuneso esas, ke ol povas chanjar segun la movanta cirkonstanci.

Kontraste l'esencal principi restas stabila.

Lo esas do nia grava devo distingar en la pensi di Couturat lo principal e lo cirkonstancal.

Pro ta motivi redaktar sintezo di la penso di Couturat es komparebla ye assemblar antiqua fragmenti mosaika por rikonstruktar tota muro.

Mankas ankore plura parti di la vasta mosaiko; lo esus tro frua konkluzar.

Ma nun ni esas simil ad arkeologiisti, qui savas, ke on deskovris altra fragmenti: li expektas nepaciente ta peci, qui espe-reble kompletigos la peizajo.

Tale ni expektas anke la reveli, quin adportos la korespondi da Couturat a Bertrand Russel dum la periodo 1904-1914, deskovrita da Tazio Carlevaro.

Erste lore ni povos tandem esbosar esayo pri la tota penso di Louis Couturat, qua tale de trans la tombo guidos l'Idistaro vers konfidoza futuro.

Andreas Juste

DEL VIVO DI VAN GOGH SEJORNADI EN BELGIA

Da mea yuna yari, la piktala verko ed anke la persono ipsa di Van Gogh facinas me.

Por redaktar ica artiklo pri ta famoza piktisto, me lektis o rilektis kelka biografii, qui plu multe ankore kam antee, konoci-gis e prizigis a me ta homo, qua esis vere exter lo ordinara.

Vincent Van Gogh naskis en Nederlando en 1853, en Groot-Zundert, vilajo dil holanda Brabant, ne for la belga fron-tiero; il konciis sua vokeso kom piktisto en 1880, evanta dua-dek e sep yari e mortis en Auvers-sur-Oise en Francia, norde

de Paris, en 1890.

Do il exekutis sua tota verko en periodo di dek yari (cirkume mil pikturi sur telo, plum-e krayon-skisuri e desegni, ed aquareli).

Il pasis desfelica vivo en omna domeni, ante sua suocido, specale dum la piktala periodo dum qua nur per la helpo di sua fratulo Theo, il sucesis posvivar; exemple, ta genio, nun universalmente acceptata ed admirata, e di qua la verki atingas senmezura preci, povis vendar un sola pikturo, ye la fino di sua vivo e po kelka bilieti.

Pluse, il havis basa opiniono pri su e nultempe fidis a sua talento.

Por komprenar lu kelke, ni devas relatar al historio di lua yuneso. Pro ke lu esis filiulo seniora di «dominee» - kalvinista pastoro en Holandia - e nevo di tri prospera arto-komercisti, sua infanteso e yuneso imersesis en religiala ed artala atmosfero.

Il esis puero silencema, nesociala, mem sovaja, preferanta vagar tra la ruo kam studiar; il poke relatis a sua genitori e kin fratuli e fratini, ecepte sua fratulo Theo, quar yari plu yuna.

Evanta dek e sis yari, sen specala inklineso ad ula profesiono, segun rekomendo di onklo, il acceptas ofico en komercala pikturo-firmo, en Den Haag, chef-urbo di Holandia, ube lu laboris dum quar yari kom tabelo-vendisto.

Lore, il komencis interesar su al arto, vizitis muzei e lektis multo pri diversa temi; il satisfacis tante sua patroni ke en 1873, li sendas lu en lia Londona filialo kom promoco e por rekompensar lu.

En ta same yaro, sua fratulo Theo, evanta dek e sis yari, obtenas simila ofico en la filialo en Bruxelles.

Inter Theo e lu, komencas korespondado qua divenos kontinua e nur extingos pro la morto di Vincent; on konservas cirkume sisacent letri de Vincent a Theo, per qui on povas konocar lua mediti ed opinioni.

Amorala decepto en London e la renkontro dil mizero en la povra quarteri dil granda urbo, incitas lu chanjar lua orientizo; tafoye, perturbata da lo vidita, e samtempe impregnita da sua religiala edukado, il decidas divenar pastoro quale sua patro e devotigar su al povri.

Viro preganta 1883

En 1877, en Holandia, il studias por ta skopo ma renuncas pos dek e kin monati; nun, il deziras divenar misionero.

En l'auroro dil unesma belga periodo (1878-1881), es l'instanto determinar la stando di Vincent pos la pasinta eventi. Il esas lore, anxiosa e perturbata homo qua remorsas ne responder al esperi di sua genitori qui deziras por lu stabila vivo e profesiono; ma lu deziras precipue esar «interna e spiritala homo»; l'estetikala e teologiala ludi ne interesas lu; segun lo skribita da lu: «oportas vivar sincere, amar segun quante on povas, pro ke tasinse esas la vera forteso; to quo facesas per amo, bone facesas». Sua anno esas en lukto kun la precipua problemi dil homala destino. Forsan poka homi sentis e pose expresis quale Van Gogh, lo patetika dil fato di la homi.

Pos deceptiva probo-tempo en misiono en Bruxelles, lu ipsa decidas stabilisar su en regiono nomizata «Borinage» en suda Belgia, kom misionero, malgre la desagnosko dal «Komitato di evangeliizo». «Esar kristana - segun lu - signifika devotigar su komplete, kun «korp ed anmo, precipitar su en la fairo e brular quale torcho.»

Il habitas en Pâturages, proxim Mons, meze dil «Borinage» qua esas tatempe, nigra regiono, plena de mineyi e karbon-eskombreyi. Vincent konsakras su ad omna ministi e lia familii en la vilajo, docas, vizitas la maladi e precipue emoceskas pri la profunda mizero di ta homi qui, pueri de dek-e-du yari inkluzata, ye la tria kloko en la matino, decensas en la mineyo e laboras en ol dum dek-e-tri hori po tre basa salario - famino-salario quale on dicas - Ta misionero, sen oficala misiono, qua helpas, devotigas su sencese, e donas sua poka hava jo, unesme astonas la habitanti.

Pokope, il atraktas li e pluse, la Komitato por evangeliizo por ta regione, qua fine konfidas a lu, oficala misiono che lokala pastoro, por sis monati en altra mineyala vilajo, nomizita Wasmes. Nemediate, il agas quale en Pâturages, distributante to quon il posedas; por experiencar la vivo dil povra laboristi, il abandonas sua chambro e lojas sur palio en simpla kabano.

Pro la kunvivo kun la ministi, il komprenas quante ici esas explotata e defensas li koram la patronaro.

La lokala pastoro sempre plu ofte, blamas ta viv-maniero e vane desaprobas; Vincent duras sua ago quan il judikas kom maxim konforma al postuli dil Evangelio, o fine revokesas dal Komitato, pro partopreno, tamen neviolenta, en ministi-striko.

Il rivenis ankore unfoye, en altre vilajo nomizita Cuesmes, che altra pastoro, ma lore la resorto esis ruptita e la kurajo perdita nam la vundo dal revoko antea esis tro profunda.

Lore, Deo esis diveninta tro fora, la templi e la kirki semblis a lu mortinta petri e pluse, il konsideris su kom faliinto e neutilo. Tamen longatempe pos lua morto, la ministi dil Borinage memoris lu; mem til 1939, la memoro di «l'pasteur Vincent» ne esis desaparita en la regiono.

Ma la kompatinda Vincent refujis en desegno e pose en pik-tado. Tale komencis sua tragediala ma genioza destino di pik-tisto.

Marcelle Bol

VOYAJANTA RADIKI

Samblas, ke radiko esas modelo, e konseque mem simbolo di stabileso.

Tamen omna gardenero bone savas, ke certena radiki «quaze reptas sur la surfaco di sulo» (to esas la defino di la vorto «stolono» segun Marcelo Persiko). Il joyas kande tale agas fragiero, ma certe nule kande ranunkuli per ta maniero invadas la bedi.

Anke la vortala radiki semblas stabila: en certena idiomi oli produktas multa derivuri, en altra oli esas quaze sterila, ma tamen oli permanas dum yarcenti.

Nu! anke ta radiki reptas de linguo vers altra linguo: komerco, navigi, voyaji, e ve, militi ed invadi transportas oli sencese.

Ta reciproka influado recevis en angla linguo la nomo «intercourse», e Ferdinand de Saussure adoptis ta vorto en sua famoza kurso. Ma ni povus plu simple nomizar ol «inter-ago».

To esas omnakaze interesiva fako di linguistiko. E segun la bela frazo da J. Danielou en sua «Essai sur le mystère de l'Histoire» (Esayo pri la misterio di Historio) «La linguistique porte en elle l'histoire de la civilisation» (to esas: linguistiko kontenas la historio di la civilizado).

On povas ya konstatar, ke multa radiki devenas de nomo di lando, di loko, e montras ankore l'origino, kelkafoye pasable deformita.

Multa tala radiki trovasas en nia linguo.

Yen komence la minerali:

Kalcedono devenas de Kalcedon, turkezo supozite de Turkia, kupro (greke «kyprion») de l'insulo Chypria. Travertino (speco de marmoro) de l'Italiana urbo Tibur, ed agato de «Akhates» nomo di rivero en Sicilia.

Nun pri la planti:

L'arboro kampesho havas la nomo di urbo en Mexikia, persiko de Persia, e korinto di l'urbo en Grekia. Ma l'origino di altra nomi aparas ne tante klare: la frianda frukto, quan prizas la skureli, l'avelano recevis sua nomo (latine: nux abellana) de l'urbo Abella en Kampania, e la valeriano (herba valeriana) de Valeria, regiono en Panonia.

Ni explorez nun la nomi di animal: Kelka esas tre facile divinebla: la dindo devenis de India (ocidentala, to esas Amerika), la spanielo de Hispana, la pomerhundo de Pommern, e la kanario de l'insuli Kanarias. Ni remarkez, pri la dindo, ke en Angla linguo ta ucelo havas nomo «turkey» quankam ol ne venis de Turkia, ed en Nederlandana linguo «kalkoen», quankam ol ne anke venis de Kalkuta.

Ma nur pos serchir on povas savar, ke la vorto fazano derivezas de «Phasianaos ornis» ucelo de Fazo en Kolchidia. La kazo di la tortugo esas mem plu stranja: to esas la «tartarucus» en basa latina linguo, do la bestio de Tartaros, la subtera mondo segun la greka mitologio.

Anke la formi e kolori povas donar geografial indiki: l'araba desegnuri e cizeluri adportis la vorto: arabesko, e la sinuoza rivero Meandro la meandri. Ma ni ne deduktez tro haste, ke la friso devenis de Friesland (Frisia). No! ma de Frigia, per l'italiana vorto «fregio». Beja (latine: Baeticus) havis origino en Betika (regiono en Hispania) to expresis la koloro naturala di lano.

Diversa mobili e kozi memorigas facile sua lando: berlino, marokino, otomano, persieno, spanyoletto, ma por trovar l'origino di kelki altra, on mustas serchar plu longe: on ne quik divinus la loko.

baldakino: Baldacco, l'ancien italiana nomo di Bagdad.

fayenco: l'urbo Faenza en Italia.

mayoliko: l'insulo Mayorka.

pergameno: l'urbo Pergam, ube forsan on inventis ol.

verniso: per la greka «verenike» l'urbo Berenike, en Cirenaika.

Existas altra exempli relatanta l'armi, la dansi, la tekniko, ma ni devas restar cis necesa limiti. Tamen la vorti pri la vesti e la stofi esas specale interesiva:

dalmatiko esis tuniko de dalmata lano, kravato la kol-tuko di kroata soldati.

Astrakano, andrinoplo, damasko, indieno, nankino, kashmiro ne bezonas komenturi. Ma kaliko devenas de l'urbo Kalkuta, e muslino de l'urbo Mossul.

Du altra vorti esas tante deformita, ke oli postulas expliki: la vorto «satino» arivis en Europa per l'araba «zaitun», deformita formo di «Tsia Tung» nomo dil urbo en Chinia ube on fabrikis ta stoffo.

la vorto «poplino» esas dubitoza kazo: kelki supozis ke ol derivas de l'italiana «papalino» to esas papala kaloto. Ma nun on generale pensas, ke ol devenas de la nomo dil urbo Poperinge en Flandria, loko di habila textisti. Lo semblas plu probabla, nam la vorto naskis en Anglia, do plu proxim a Flandria.

Dankante a la linguisti, qui serchas paciente l'origino di la vorti, ni devas konstatar, ke etimologio esas utila cienco.

E specale pri nia temo ni povas cherpar du konkluzi: unesme: multa populi kontributis por formar to, quon ni tro superbe nomizas «civilizuro» (fakte plu exakte: teknikal developo).

duesme: l'Idolinguo adoptis e konservas ta multa vorti (kelkafoye mem en formo plu konform a le originala, exemple: avellano, kupro, pergameno).

E lo pruvas, ke nia linguo esas certe ne artificala, ma segun l'expresuro di l'unesma Idisti, la quintesenco di l'Europana lingui.

J. Zonderland

LINGUO E SKRIBO EN JAPONIA

Pro l'artiklo pri la vorto-libro Japona-Ido kelka lekteri forsan deziras savar pluse pri la linguo e la skribo di Japonia!

Yen do kurta notico pri la temo.

LINGUO:

La Japona linguo, tote diferanta de la Chiniana, esas «altaika», kun supozata parenteso ye l'idiomi di Oceania.

Ol havas nula «toni», qui karakterizas plura Aziana lingui. La soni esas simpla e klara.

La vokali esas ta kin pura vokali, qui existas en nia linguo; nula «mediata» vokali, nula nazala soni, nul akumululo de konsonanti, qui tante ledigas plura Europana lingui. La generala sonoreso povas do plezar al orel di Idisti.

Le devenas grandaparte de la fakto, ke la bazo di la linguo esas silabi konsistant ek un konsonanto ed un vokalo.

Existas «pospozicioni», to esas vorti funcionanta min o plu quale nia prepozicioni, ma ne ante ma pos la radiko. (Simila fakto existas en plura lingui e dialekti en Europa, specale pri

«sat», «segun» e c. L'Idista poeto Richardson probis mem uzar tala formi en Ido:

«Fenestro an, e regardante este»...

Lo esas anke interesiva por omna Interlinguisto deskovrar l'existo di kompozita vorti: «ki sha» = vapor-charo = treno, «ji do sha» = ipsa-movo-charo» = automobilo. Lo memorigas a procedi uzita en Volapük («filabel» = fairo-monto» = volkano e c.) e montras, ke tala formi povas esar tote serioze posibla. **SKRIBO.**

Dum l'unesima yarcenti di nia ero la Japoni ne skribis la bela soni di sua linguo. Li uzis la Chiniana ideogrami, expresanta ne la soni ma nocioni.

Erste probable dum la 9.esma yarcento aparis du sistemi por skribar la soni: la «katakana» e la «hiragana». Ni povas vidar le «katakana» en la Japona-Ido vorto-libro, e le «hiragana» ofte sur la bela Japona graburi.

Amba derivas de Chinian ideogrami, e singlu reprezentas silabo di la linguo.

Le hiragana esas plu ronda : fakte to esas kursiva, to esas «kuranta» formo. Kelkafoye on nomizis oli per vorto signifikanta «mulierskribo». Semblas fakte, ke ol komence servis por mulieri skribanta diario, letri o poemi. To esis omnakaze privata skribo, nam on duris skribar l'oficala dokumenti per l'ideogrami.

Ta duopleso di fonetikala skribo ne povas astonar ni. Ni remarkez, ke anke en Europa existas du diferanta formi: l'imprim-literi, e la manuala skribo, qua esas anke kursiva formo. (On povus mem adjuntar triesma formo: stenografio, qua esas propre «arki-kursiva» formo.)

Ultre lo ni anke remarkez, ke en Faraonal Egiptia, dum lasta periodo, esis la «demotika», to esas: populara, skribo. «Rosette-Stono» qua posibligis komprenar la hieroglifi, kontenas ultre la hieroglifi e la greka texto, anke triesma texto en demotika skribo.

Ma mem pos l'invento di ta du sistemi, la Japoni duris uzar ideogrami. Anke nun on uzas oli, kun tamen limito di quanteso. La Chiniana skribo kontenas plura dek mili de ideogrami: nur 1.850 kun nomo «Kanji» uzesas en Japonia.

Anke ta fenomeno ne povas astonar ni:

En Europa, ni rimemorez lo, existas kelka sorti de ideogrami: la cifri, l'algebra signi, l'astronomial simboli, la stradal signali esas fakte ideogrami.

Se me audas paginedo de kalkuli lektat en linguo, quan me ne savas, me ne povas komprenar. Se on montras a me la pagino me tote komprenas. La cifri esas ideogrami, oli reprezentas ne la soni, ma la nocioni; singlu pronuncas oli segun irga linguo.

Oportas tandem mencionar l'estetikala valoro di la Japona skribi: texto en «kanji» e «hiragana» semblas ensemblo de artala desegnuri e maestroverko di grafiko. To esas signo di la gusto dil Japona populo por lo bela.

ENIGMATI SOLVITA

En la numeo 271 di nia revuo trovesis artiklo kun titolo: «Enigmati en nia literaturo».

L'unesma koncernis l'autoro A. TOMAN, qua en yaro 1921 kompozabis bela poemi en nia linguo.

Nia Chef-redaktero Roger Moureaux recevis dum la monato Novembro letro da Doktoro Jaromír Jermář, en Praha, qua donas tre afable la necesa respondo.

Il indikas, ke «A. Toman» esis la pseudonimo di Profesoro Hynek Pášma, qua pos skriptir en Ido divenis depos 1922 adepto di Occidental, Prézidero dil Occidental Academia, e duris traduktar poemi, lore en Occidental. Il atingis l'evo di sepadek yari en Novembro 1935.

E nia korespondero finas sua letro en Ido: «Tale esas admime un literatural enigmato solvita».

Ni tre dankas lu; lo esas agreabla signo di helpo inter Interlinguisti di diversa lingui, qua joyigas ni.

La duesma relatis la poemio «La saliki» imprimita dum yaro 1932 en la «Mikra Buletino».

Nia Prezidero H. Jacob skribis a ni pri ta temo. L'Idisti savas la granda rolo, quan la familio Jacob pleis en la historio dil Idistaro per editar omnamonate dum la yari 1923 til 1933 la revuo «Mikra Buletino». Yen to, quon skribis a ni pri lo nia Prezidero: «tateme ni laboris heme en kunlaboro kun Ilmari

Federn, qua lojis en Berlin. Ilua patro esis skriptisto habila ed Ilmari (la nomo esas Finlandana por puerulo) havis apteso poeziala. Quankam me ne povas memorar absolute, me kredas ke forsan Ilmari esis la tradukero di ica poemo».

Yen do duesma enigmato partale solvita, nam nun oportas ritrovar l'originala texto.

E yen por ni omna grava konkluzo: en epoko dum qua ni vidas esperi di nova kreskado por l'Ido-movemento, nia devo esas rekoliar urjante multa detali pri la historio di nia kulturo. Oportas ya transmisar a la futura Samideani nia tradicioni.

SAJESO DIL ALMANAKI

Folkloratra humuro

Kande on foliumas almanaki olda, lo esas quaze parfumo delikata venanta de tempo pasinta.

On vidas panoramo di la mori di nia ancestri ante kelka yar-deki. E forsan on regretas ta kustumi reguloza guidita da tradicioni anciena.

La dati di la festi e ferii, loki por pilgrimo, listo di labori agenda sur agri e gardeni, ludi por singla sezono, metodi por presavar la vetero, yen le temi traktita naive en l'almanaki.

Anke interesiva esas l'axiomi: oli montras sajeso profunda ed esas quaze girlando cirkum la monati.

L'unesma di januaro

Yen komenco di la yaro.

Qua penso grava! ol vidigas raciono komuna, konstato di fakto reala, la bazo ipsa di la afero.

Ma ta jorno esas normale festo. Ve! ne por omni:

Lor Nov Yaro ta, qua esas solo,

Indijas pekunio o bona volo.

La vintro duras, ofte harda e segun l'observo sagaca di nia preavi:

Nazo red en februaro

Esas signo di kataro.

La rurani konocis la valoro di pacienteso, li savis, ke on ne povas hastigar la kuro di la tempo:

Pos februaro venos marto;

On bezonas por lo nur varto.

Li anke pensis, ke irgo eventas lor sua tempo, ke on ne povas chanjar la ritmo di la naturo:

Suno en agosto,
E dum vintro frosto.

La pluvadi esis kompreneble afero importanta por la kultivo.
Yen do konstato valoroza:

La printempala pluvi
Plenigas l'aquo-kuvi.

e konsilo extreme utila:

Se sempre pluvas en aprilo,
Tu ne uzez l'arozilo.

Balde arivas Mayo, la sezono di la joyo e dil amori. Ma ne por omni:

Ta, qua esas sol en printempo
Ne judikas ol bela tempo.

L'axiomi relatas anke la vetero. On observas atencoze la luno, la nubi, l'animali por obtenar indiki pri la vetero di la morgo:

Hanulo krient en somero
Anuncas sturmo (od altra vetero.)

Ni remarkez l'influo reciproka dal aksiomi di landi vicin a nam axiomo Germana expresas ideo pasable simila:

Wenn der Hahn kräht auf dem Mist,
Ändert sich 's Wetter oder es bleibt wie 's ist.

Yen exemplo anke di l'observado minucioza di la fenomeni naturala:

La nubi dil Autuno
Impedas vidar la suno.

On memorez, ke l'almanaki vendesis en la vilaji da kolpor-tisti vendanta samtempe binokli por lektar oli, e yen la motivo di konsilo:

En irga sezoni oportas
Komprar kande povro kolportas.

E tandem, me trovis en l'Almanako dil Filozofa («konte-manta multa veraji, utila por foli e saji») distiko kelke enigma-toza:

Tu desfidez sempre homo,
Qua inventas axiomo.

R. AKWIYA

QUA LINGUON VU UZAS?

La linguisti facis interesanta remarki pri la telefonala e radiotelegrafala reperkuto di la similesanta soni.

Kelka-foye, la vorto-soni signifikas tote diferanta kozi: to dependas de la linguo uzata. Kad on esas justa fidar a la telegrami transmisita de un kontinento ad l'altra? Kad la kontoristi di la radiotelefoneyo ne influas da ul antea telefonala trans-miso?

On questionas su pri to en Sao-Paolo, rimemoriganta la mis-kompreno qua eventis kelka yari ante nun.

Ul Angla bankisto deziris savigar da un de sua maxim bon amiki, ke il balde arivos. Konseque, il telefonis de la proxima urbo: «I go to-morrow».

Or la frazeto divenis per la lekto-transmiso l'equivalanto fonetikala di la Braziliana vorti: «O gato morreu».

Vice «Mi arivas morgue», to esis signifikanta: «la kato mortis».

Kompreneble la sendario senhezita retrosendis per la sama voyo: «Simpatial kondoli».

Ofte on bezonas savar unesme qua linguo uzesas, ka ne?

Ek la Revuo *L'Idisto Katolika*
1921 pagino 138.

DEVOTA MEDIKO

pri la vivo di Leon Neuens

Nia revuo insertis recente bela pagino da Leon Neuens pri optimismo. Plura lekteri quesonis pri la verko e pri l'autoro, certe tote nekonocata da nia generacioni.

La nomo di Leon Neuens aparis subite en Progreso di Agosto 1912 sur pagino 369. Long artiklo, certe redaktita da Louis Couturat ipsa, recensas verko da Neuens: «Guidlibro pri naturala kuracarto.»

Couturat laudas la valoro du la verko e specale la chapitro pri «Mentala higieno e terapio».

De linguala vidpunto il skribas, ke l'autoro savas bone Ido e manuasas ol mem ofte tre habile». Ma il traktas anke detaloze sur duimo di pagino vorti, radiki o derivuri, quin il judikas korektigenda.

De lo ni povas inferar, ke Leon Neuens ne prizentabis sua verko: il agis sole, spontane, ed editis propraspense sua broshuro. Ube e quale il lernabis Ido, lo restas enigmato, ma pose aparis en Progreso plura remarkinda tradukuri pri medicinala temi, e tre longa studiuro, tote originala «la genio dil natu-rismo» kontenanta plu kam dek e tri pagini.

On povis do supozar, ke Leon Neuens esis apta por plear eminenta rolo en l'Idistaro. Ma depos 1914 lua nomo desaparís en nia revui.

Yen l'expliko segun informi obtenita en lua nask-urbo.

Leon Neuens, filio di Auguste Neuens de Esch sur Alzette (Luxemburgia) naskis en 1885 en Châtelet (Belgia).

Sequante la modelo di sua patro il divenis mediko. Quale il divenis Idisto, ni ne povis deskovrar lo.

Ma lua vivo tote modifikesis pro la milito en yaro 1914.

Leon Neuens divenis propravole mediko en l'armeo. Ni remarkez, ke en lua familio on timis nek voyaji nek aventuri: kuzulo esis sub-oficiro en Kongo, ed altra kuzulo serjento-mayoro en la Nederlandan armeo en l'insulo Java.

Ma kom mediko Leon Neuens uzis radiografal aparati por kuracar la vunditi. Or la plomba shirmo-skreni mankis. Il refuzis vartar. Dek yari pose il deklaris: «quale oportis agar? vartar til arivo di la necesa skreni, e lasar sufranta la vunditi? ...me agís to, quon me devis, tante multe ke me povís».

Pos poka yari amba manui divenis malada, pro radiografala morbo; il tamen duris laborar ed en yaro 1917 sufrís pro paralizó preske kompleta.

Dum la sequinta periodo il probís esar ankore utila: sidanta sur fotelo il helpís per sua konsili kolego auskultanta maladi, por trovar apta diagnozo.

Kad, en mondo diferanta, pos la militál dizastri dezolinta Europa, il ritrovis kontakto kun l'Ido-movemento?

Semblas omnakaze, ke il konservis intereso por linguistiko, nam en yaro 1925 il editis traktato pri fonetiko.

Subisante multa sufri il posvivís til 1936. Omni konsiderís lu

kom modelo di mediko sakrifikinta sua saneso por kuracar la maladi.

Por memorigar ta humana valoro, l'autoritati di l'urbo Châtelet nomizis «Leon Neuens» ne nur strado, ma mem la Komonal Hospitalo.

Esas do un strado, qua honorizas la nomo di homo, qua esis samtempe devota mediko ed experta Idisto.

Ritrovo pos 25 yari

Dum la milito on ne darfis uzar l'automobili. Tale ni vakan-cante vehis per bicikli. Uldie navigante sur la Lago Maggiore ni konoceskis france-parolanta viro e pose vehis til la italiana fon-terio ed ibe stacis e konversis longatempe.

Adiante me dicis mea nomo, il respondis per la sua. Per tala (rara) nomo atencita me regardis il plu fixe e trovinte konocita traiti en lua vizajo me questionis «ka vu studiis en Genève? en tala kolegio, en tala klaso kun tala kamaradi? --

Yes! -- Nu, ni ya studiis kune, ni mem certafoye sidis sur la sama benko! Tu havis belega skribado e tu ne prizis pos la skolo frequentar tua Hebrea lecioni!» -- il esis Judo --.

Unesme il ne povis memorar me, tamen fine subite il kla-meskis «Kad esas posibla ke me neplus memoris tu?». Ni do neplus departis ma sidis ankore longe en restorerio memori-gante pasinta tempi...

P. Meylan

L'IDEALA SPOZULO

Kelka yardeki ante nun jurnalno prizentis granda konkurso por sua lekterini.

La temo esis : definar per tre kurta texto: «Qual esas l'ideala spozulo?»

Yen la respondo, qua recevis l'unesma premio : «L'ideala spozulo esas ta, qua kredas, ke sua spozino esas l'ideala muliero.»

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA (IDO)

Membri dil Direktanta komitato

Prezidanto:	Henry Jacob (Anglia)
Vice-prezidanto:	Kurt Linde (Germania)
Sekretario administranta:	David Weston (Anglia)
Vice-sekretario:	Camiel De Cock (Belgia)
Administranto Financala:	Franz Regnier (Belgia)
Sekretario por lingua question:	Roger Moureaux (Francia)

Membri:

Boris Aaronov (USSR), Niklas ApGlyn (Anglia), Henry Jacob (Anglia), Clara Kreis (Suisia), Tom Lang (Anglia), Kurt Linde (Germania), Roger Moureaux (Francia), Franz Regnier (Belgia), Helmut Röhnisch (Suedia), Axel Rylander (Suedia), Camiel De Cock (Belgia), David Weston (Anglia).

La direktanta komitato rielektesos dum la yaro 1988

PROGRESO aparas trifoye en la yaro, e tote en Ido. Artikli tradukuri e movadal informi sendez al redaktero Roger Moureaux, profesoro, 18 rue Emile Ecuyer, F-01100 Oyonnax, (Francia). La manuskripti esez mashin-skribita, kun linei kelke eskarita e kun marjino suficanta. Administrero de Progreso: Tom Lang (Anglia). Progreso imprimesas dal imprimerio Ateliers du Manoir, Marcinelle, Belgia.

Editeur responsable: Franz Regnier, rue du Cherbois 12 - B 6001 Marcinelle

Katalogo de libri en e pri Linguo Internaciona
Recevebla de

IDO-LIBRERIO
135 Keppoch street, Caerdydd/Cardiff
Sir de Morgannwg CF2 3JU, Wals.

Revuo qua konocigas Ido

«Idées pour tous» (Idei por omni)

7 edituri 20000 pagini pri omna temi, esploro dil jurnalaro, libri,
dokumenti.

Répertoire idéiste international annuel

(Repertorio ideista internaciona yarala)

Nek abon-pago, nek kontributo esas postulata.

«Idées pour tous», DF Ausset St-Eudes Boisset, 4 chemins
30140 Anduze (Francia)

LIBRI E BROSHURI

			Suisa franki
CONDAMIN: La konoco dil futuro*	20 p.	1926	1.80
DE BEAUFONT: Komplete gramatiko detaloz	232 p.	1925	4.00
*CONDAMIN: La konoco dil futuro	13 p.	1929	3.00
DE BEAUFONT, COUTURAT: Dictionnaire français-ido	586 p.	1915	16.00

Obtenebla ye la adreso: CDELI-LIBROSERVO, che K.C.E. b.p. 771,
CH-2301 La Chaux-de-Fonds (Suisia).

* * *

Dicionario de la 10 000 Radiki di la Linguo			
Univesala Ido (<i>Marcel Pesch</i>),	631 p.	1964	20.00
Odo a Couturat (<i>Andreas Juste</i>),	19 p.	1961	3.50
La Fabli dil Oida Korvo (<i>Andreas Juste</i>), poemi	36 p.	1973	3.00
La Problemo dil Paco (<i>Ed. Waterkotte</i>), traduko dil diskurso da Albert Schweitzer, okazione la distributo dil Nobel Premio dil Paco, 1952 en Oslo.	11 p.	1971	2.50
Warum Ido? (<i>J. Kreis/A. Noetzi</i>), propagilo en Germana linguo kun komparativa texto			
Esperanto-Ido			.50
(Porto-spensi extra)			
Weltsprache Ido, 10 doco-lettri, Germana-Ido (<i>A. Noetzi</i>), nova edituro 1969			15.00

SULI, Badenerstr. 725, CH-8084 ZÜRICH Suisia.